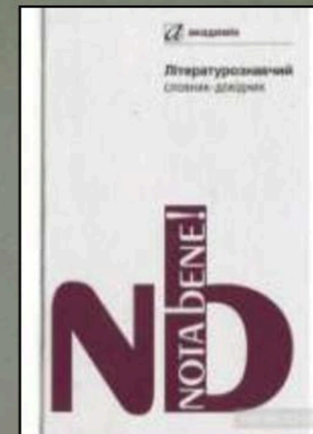
ДУХОВНИЙ СКАРБ ЛЮДСТВА

АФОРИЗМИ

- **зм** (грец. *αφορισμός*, – визначення) — короткий влучний оригінальний вислів, узагальнена, глибока думка, виражена в лаконічній формі, подеколи несподівано парадоксальній («Поспішай повільно», Октавіан Август).
- Афоризмами можуть бути прислів’я, сентенції класичних авторів, крилаті вислови з літературних та філософських творів. Літературний афоризм як самостійний жанр виник з народних прислів'їв та приказок, але різниться від них фіксованим авторством. Першим його зразком вважаються «Афоризми» Гіппократа. Відомий афоризм і в добу Київської Русі («Моління Даниїла Заточника», XIII ст.). Особливого поширення афоризм набув у роки Ренесансу, досягнув смислової витонченості в епоху класицизму (Б. Паскаль, М. де Монтень, Ф. Ларошфуко). Чимало влучних висловів українських письменників, де використані розмаїті стилістичні фігури, парадокси, метафори тощо, перетворилися на крилаті, вживаються як афоризми:
- Борітеся — поборете (Т. Шевченко).
- Любов к отчизні де героїть,

  Там сила вража не устоїть (І. Котляревський).

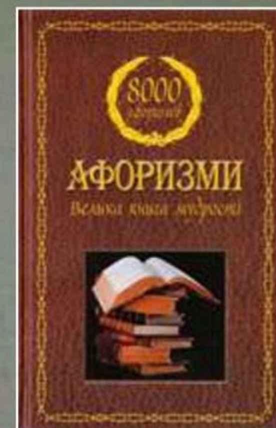
Літературознавчий словник–довідник. – 2-ге вид., виправ., доповн. / за ред. : Р. Т. Гром’як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. – Київ : ВЦ «Академія», 2007. – 752 с. – (Nota bene).

- Коли ми сприймаємо вухом ритм і мелодію, у нас змінюється душевний настрій (Арістотель. 384–322 рр. до н.е.).
- Той найбагатший, хто задоволений малим, бо такий достаток свідчить про багатство натури (Сократ. Близько 470–399 рр. до н. е.).
- Не прагни знати все, щоб не стати невігласом у всьому (Демокріт. Близько 460–370 рр. до н. е.).
- Ні ситість, ні голод і ніщо інше не добре, якщо перевищити міру природи (Гіппократ. Близько 460–370 рр. до н. е.).
- Не можна відняти ні нашого минулого, тому що його вже немає, ні майбутнього, тому що ми його ще не маємо (Марк Аврелій Антонін. 121–180 рр.).
- Все єдине: подільне – неподільне, народжене – ненароджене, смертне – безсмертне, логос – вічність; батько – син, бог – справедливість; не мені вірячи, а Логосу, мудро визнати, що все єдине (Геракліт Ефеський. Близько 530–470 рр. до н. е.).
- Ми не знаємо, що таке життя, то чи можемо ми знати, що таке смерть? (Конфуцій. 551–479 рр. до н. е.).

Велика книга мудрості : афоризми та крилаті вислови. – Вид. 2-ге, перероб. та допов. / уклад. : Г. В. Латник, О. М. Островська ; за ред. : Г. Латника. – Київ : Арій, 2016. – 616 с.

- Прокидаючись вранці, запитай себе: «Що я повинен зробити?» Увечері, перш ніж заснути : «Що я зробив?» (Піфагор Самосський. VI ст. до н. е.).
- Ніщо не є більш обтяжливим для мудрої людини і ніщо не спричиняє йому більшого занепокоєння, ніж необхідність витрачати на дрібниці і непотрібні речі більше часу, ніж вони того заслуговують (Платон (Аристокл). 427–347 рр. до н. е.).
- Люди охоче вірять в те, у що бажають вірити (Цезар Гай Юлій. Близько 100–44 рр. до н. е.).
- Якщо проти тебе всі, значить ти найсильніший (Цезар Гай Юлій. Близько 100–44 рр. до н. е.).
- Ваше призначення в житті – знайти своє покликання і присвятити йому все своє серце і душу (Будда (Сіддхартха Гаутама). 623–544 рр. до н. е.).
- Будь-яка розмова, якщо за нею не йде справа, здається чимось марним і пустим (Демосфен. 384–322 рр. до н. е.).
- Не скоряйся нещастю, але йди йому назустріч із подвійною мужністю (Вергілій Публій Марон. 70–19 рр. до н. е.).

Афоризми : велика книга мудрості / упоряд. : О. О. Мінько. – Київ : КМ Publishing, 2012. – 768 с.

- Ті, що шукають премудрість, – знайдуть.
- Коли Земля їм – мати, то отець їм – Небо.
- Любов страху не має (Нестор Літописець. Близько 1056 – після 1113).
- Іду на ви.
- Мертві сорому не мають (Святослав Хоробрий (помер 972 р.).
- Старих шануй, як отця, а молодих – як братів.
- Над усе шануйте гостя, відкіля б він не прийшов: чи простолюдин він, чи знатний, чи посол.
- Ми, люди, грішні і смертні, і якщо нам хтось зло зробить, то хочемо смерті його й кров пролити негайно (Володимир Мономах. 1053–1125 рр.).

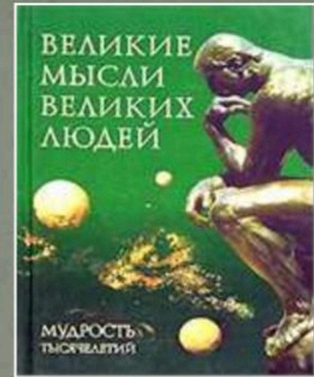

Книга мудрості. Афоризми та крилаті вислови / уклад. : Г. Латник. – Київ : Арій, 2016. – 560 с.

- Щаслива є та душа, яка сама себе судить.
- Три речі є до вподоби Богу і людям: згода братів, милосердя до ближніх і згода між чоловіком та дружиною.
- Без згоди та спільної любові народжується в домі постійна пожежа смутку й печалі, а втіха не приноситься.
- Ледве люди починають жити, а вже смерть над ними різноманітні сіті наставляє.
- Любов із ненавистю дружби не має.
- Через слух люди впадають у високоу'мя, пиху й порожню славу, особливо коли прислухаються, що їх хтось хвалить.
- Безділля породжує гріх.
- Не може хтось народити сам собі брата, сина ж може.
- Ті грішать, котрі обітниць своїх не виконують.

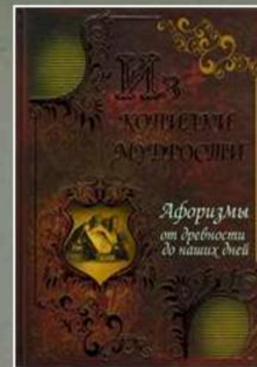

Петро Могила
Релігійний і громадський діяч, письменник 1596 – 1647

Великие мысли великих людей / сост. : А. П. Кондрашов, И. И. Комарова. – Москва : РИПОЛ КЛАССИК, 2003. – 1216 с.

- Що рука людська зробить, те й зруйнувати може.
- Синове воїнів хоробрих, явіть мужність свою! І вам вовіки віків славу запишуть.
- Поки ми живі, хіба що смерть наша може наблизити нашу неволю (Богдан Хмельницький 1595 – 1657 рр.).
- Жалься, Боже, з України, що не вкупі має сини!
- Всі покою щиро прагнуть, а не в один гуж тягнуть...
- Годі вступати в раду тому, кого не покликали (Іван Мазепа. 1639 – 1709 рр.).
- Бажаєш дістать похвалу, йди туди, де хвилі валом.
- Народ завжди має право протестувати проти гніту.
- Якщо знайдете в чомусь неправду, викрийте мене!
- Чи можна присягати на погибель Вітчизни? (Пилип Орлик. 1672 – 1742 рр.).

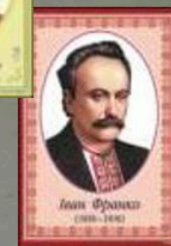
Из копилки мудрости. Афоризмы от древности до наших дней / сост. А. В. Кривошей. – Донецк : Глория Трейд, 2010. – 432 с.

- І забудеться срамотня давняя година, і оживе добра слава, слава України!
- Найбільш гірка отрута нашого морального буття – безнадійність...
- У всякого своя доля і свій шлях широкий...
- Ми серцем голі догола! (Тарас Шевченко. 1814–1861 рр.).
- Благословенне слово, що гартує!
- Хто не був високо, той зроду не збагне, як страшно впасти.
- Тоненька смужка брехню від правди ділить у минулім, а в прийдешньому нема вже й смужки (Леся Українка. 1871–1913 рр.).
- Нам пора для України жить.
- Хто із злом не бореться, той людей не любить.
- Хто твердить – люблю свій народ, а не виконує своїх обов'язків перед ним, – той твердить лож. (Іван Франко. 1856–1916 рр.).

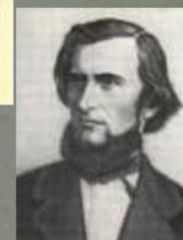

Афоризми відомих українців. – Харків : Фоліо, 2015. – 31 с.

- Видно, що життя живе тоді, коли думка наша, люблячи істину, любить висліджувати, стежити її, і, зустрівши око її, торжествує і радіє з цього незаходимого світла.
- Правда, що наука робить довершеною природність. Та коли немає природженості, що тоді наука може зробити? Наука є практика і звичка і є дочка природи. Птах може навчитися літати – не черепаха (Григорій Сковорода. 1722–1794 рр.).
- Не умовних звуків тільки вчиться дитина, вивчаючи рідну мову, але п’є духовне життя й силу з рідної груді рідного слова.
- Відберіть у народу все – і він усе може повернути, але відберіть мову, і він ніколи більше не створить її; нову батьківщину навіть може створити народ, але мови ніколи: вмерла мова в устах народу – вмер і народ (Костянтин Ушинський. 1823–1879 рр.).

Усі крилаті вислови, прислів'я, приказки, загадки / уклад. : Н. В. Курганова. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 320 с.

- Любов к Отчизні де героїть,

  Там сила вража не устоїть.

- Не так тепер і в пеклі стало,

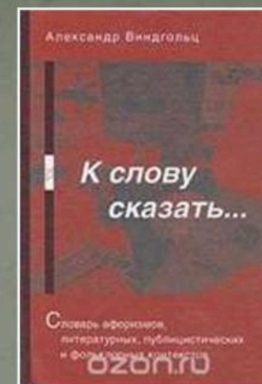
  Як в старину колись бувало.

  Біда для нас – судьби устав!

  Живе хто в світі необачно,

  Тому ніде не буде смачно,

  А більш, коли і совість жметь (Іван Котляревський. 1769 – 1838 рр.).

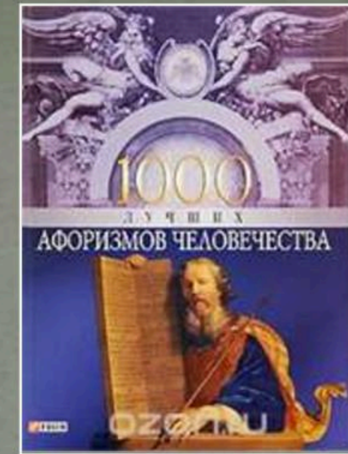

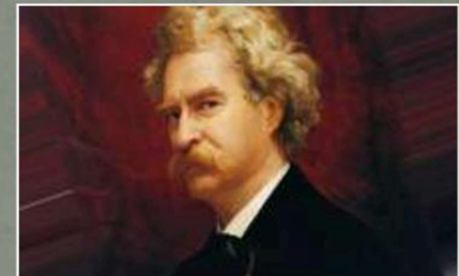
- Кожне слово неосяжне.
- Дивіться на те, чи любите ви інших, а не на те – чи люблять вас інші.
- У кожному слові безодня простору.
- Архітектура – теж літопис світу: вона говорить тоді, коли вже мовчать і пісні, і перекази (Микола Гоголь – 1809–1852 рр.).

Виндгольц А. К слову сказать… (Словарь афоризмов, литературных, публицистических и фольклорных контекстов). – Новосибирск : Сиб. унив. изд-во. – 688 с.

- Доброта – це те, що може почути глухий і побачити сліпий.
- Колись це був прекрасний готель, але ж і я колись був гарним хлопчиком.
- Якби людина створила людину, їй було б соромно за свій витвір.
- Уникайте тих, хто прагне похитнути вашу віру в себе. Велика людина, навпаки, надихає вас стати великими.
- Банкір – людина, яка позичить парасольку у сонячну погоду, щоб забрати її, щойно почнеться дощ.
- Краще мовчати і здаватися дурнем, аніж відкрити рота й остаточно розвіяти сумніви.
- Людина – єдина істота, яка вміє червоніти й має для цього причини.
- Народ – єдиний критик, чиє судження має ціну.
- Ніщо не дратує більше, ніж хороший приклад.

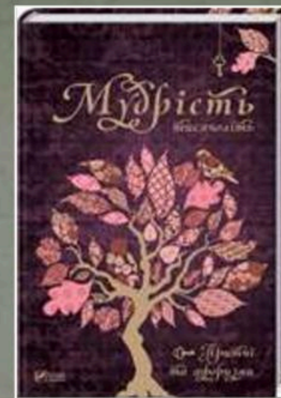

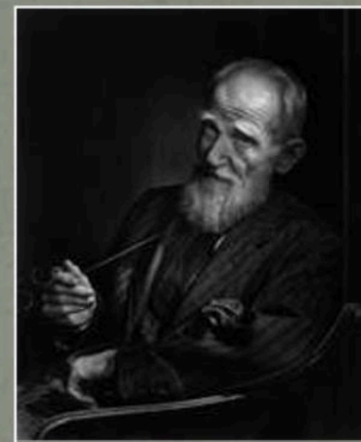

Марк Твен (Семюел Ленгхорн Клеменс) (1835-1910), американський письменник

1000 лучших афоризмов человечества / худож.-оформители Е. В. Вдовиченко, Б. Ф. Бублик. – Харьков : Фолио, 2010. – 447 с.

- Життя – це не пошук себе. Життя – це створення себе.
- Природа уникає порожнечі: там, де люди не знають правди, вони заповнюють прогалини здогадками.
- Неприємності змушують цінувати життя; життя змушує цінувати втіхи.
- Для мене життя – це аж ніяк не свічка, що тане. Життя – це дивний світоч, який опинився в моїх руках на дивну мить і я хочу змусити його палати якнайяскравіше, перш ніж передати прийдешньому поколінню.
- Світом керують молоді – коли постаріють.
- Якби лише батьки могли собі уявити, як вони набридають своїм дітям!
- Там, де немає сили волі, немає й шляху.
- Люди, які дбають тільки про власне щастя, абсолютно нікчемні.
- Ненависть – помста боягуза за пережитий страх.
- Любов не може бути особистою й інтимною справою, адже це надто велике почуття!

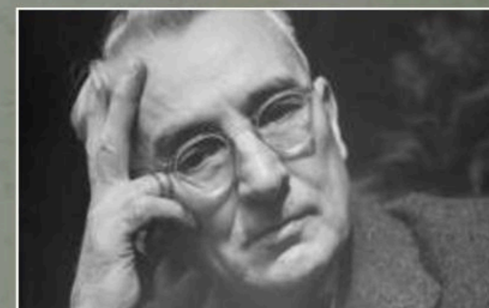

Джордж Бернард Шоу (1856-1950), англійський драматург ірландського походження, громадський діяч.

Мудрість тисячоліть. Притчі та афоризми / упоряд. : Л. В. Лапшина; пер. з рос. О. М. Уліщенко. – Харків : Віват, 2017. – 320 с. : іл. – (Серія «Одвічні істини»).

- Особисто я люблю суницю з вершками, але риба чомусь надає перевагу черв'якам. Ось чому, коли я йду на риболовлю, я думаю не про те, що люблю я, а про те, що любить риба .
- Під час суперечки треба надати людині можливість зберегти власну особистість.
- Єдиний спосіб перемогти в суперечці – не вступати у неї.
- Підлещуватися – означає говорити людині саме те, що вона про себе думає.
- Поводься так, ніби ти щасливий, і ти дійсно станеш щасливим.
- У своїх стосунках із людьми не забувайте, що ви маєте справу не з логічними створіннями, а зі створіннями емоційними, підданими забобонам і сповненими марнославства.
- Секрет наших лих в тому, що ми маємо дуже багато вільного часу для роздумів про те, маємо ми щастя чи ні.
- Розкажіть про себе всі ті речі, які збирається сказати ваш обвинувач, і ви віднімете у його вітрила вітер.

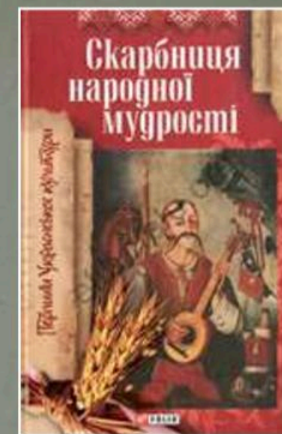

Дейл Карнеги (1888-1955), американський психолог та педагог

Дорогоцінна енциклопедія геніальних афоризмів / уклад. : О. В. Зав´язкін. – Донецьк : ТОВ «ВКФ БАО», 2010. – 608 с., 8 арк. іл.

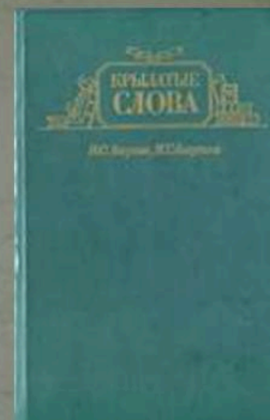
- Письменник, коли він щось пише, повинен почувати себе вповні на висоті найвищого політичного діяча, а не учня чи прикажчика.
- Життя народу – у жнивах ланів.
- Сучасне – завжди на дорозі з минулого в майбутнє.
- Прославитись ми можем тільки смертю...
- Тільки сміхом можна беззлобно знищити зло (Олександр Довженко. 1894–1956 рр.).
- Є сотня мов, а правда лиш одна.
- Викладати мову – це означає, передовсім, прищеплювати любов до мови.
- І прописні істини потребують, щоб їх часом нагадували.
- Як гул століть, як шум віків, як бурі подих, – рідна мова... (Максим Рильський. 1895–1964 рр.).

Скарбниця народної мудрості / упоряд. : Т. М. Панасенко ; худож.-оформлювач Л. Д. Киркач-Осипова. – Харків : Фоліо. – 286 с. – (Перлини української культури).

- У щоденному спілкуванні ми по кілька разів вживаємо стійкі вирази. У тому, що означають деякі з них, спробуємо розібратися. Вираз «вести за ніс» знають всі, але мало хто здогадується, як воно виникло. У давні часи в Середній Азії в'ючних тварин в прямому сенсі водили за ніс (кільце встромляли в ніс, і до нього прив'язувалася мотузка). Навіть маленька дитина могла вести великого верблюда, бика і той легко підкорювався її волі.
- За старих часів гінці, які доставляли адресатам пошту, зашивали під підкладку шапки чи капелюха дуже цінні папери, або «справи», щоб таким чином приховати від чужих очей важливі документи і не привертати до себе увагу грабіжників. Звідси і з'явився популярний і донині вираз «справа в капелюсі».
- Всім відомий вислів «синя панчоха» вперше адресувався чоловікові. У XVIII столітті в Англії існував гурток любителів літератури. Одним із завсідників був Б. Стеллінгфліт. Він постійно носив сині панчохи. А коли він не приходив, то бесіди були досить нудними. Згодом цей вираз отримав негативний відтінок і почав застосовуватися виключно до жінок.

Ашукин Н. С., Ашукина М. Г. Крылатые слова : литературные цитаты, образные выражения / Н. С. Ашукин, М. Г. Ашукина ; отв. ред. : В. П. Вомперский ; ил. : А. Б. Маркевич. – Москва : Правда, 1986 . – 768 с., ил.

- З'їсти з кимось пуд солі – пізнати людину як себе, розділити з нею своє життя. Ця фраза з'явилася тоді, коли сіль коштувала дуже дорого, і якщо вже людина ділилася з кимось сіллю, то довіряла йому беззастережно, як самому собі. Чужинцям їжу не солили, і вони ходили «спіймавши облизня». До речі, пуд – це 16 кг, приблизно стільки солі з'їдять двоє людей протягом року.
- «Розставити всі крапки над І». Цей вислів з'явився приблизно в XI столітті. У західноєвропейських манускриптах з'являється крапка над літерою і (до цього літера писалася без крапки). При злитому написанні букв у словах курсивом (без відриву літер одна від одної) риска могла загубитися серед інших літер і текст важко читався. Для того, щоб чіткіше позначити цю літеру й полегшити читання текстів і була введена крапка над літерою і. Зараз вираз означає: внести ясність, довести справу до кінця. До речі, це прислів'я має продовження і повністю звучить так «Розставити всі крапки над і та перекреслити t». Але друга частина у нас не прижилася.

Капелюшний А. О. Енциклопедія афоризмів, крилатих фраз, цитат «Журналіст – це не професія, а знання» : близько 8800 висловів і 1830 авторів. – Львів : ПАІС, 2008. – 766 с.

Список літератури

К2- 159314 Афоризми : велика книга мудрості / упоряд. О. О. Мінько. – Київ : КМ Publishing, 2012. – 768 с.

К2-182894 Афоризми відомих українців. – Харків : Фоліо, 2015. – 31 с.

К1-12354 Афоризмы и философия жизни : сб. мудрых мыслей / сост. Н. И. Сакович. – Донецк : Акцент ПП, 2014. – 164 с.

К4-25795 Афоризмы, рожденные философией государства / сост. Н. И. Сакович. – Днепр : АРТ-ПРЕСС, 2017. – 416 с.

К2-4815 Ашукин Н. С., Ашукина М. Г. Крылатые слова: литературные цитаты, образные выражения / Н. С. Ашукин, М. Г. Ашукина ; отв. ред. В. П. Вомперский ; ил. А. Б. Маркевича. – Москва : Правда, 1986 . – 768 с., ил.

К4-25434 Велика книга мудрості: афоризми та крилаті вислови. – Вид. 2-ге, перероб. та допов. / уклад. Г. В. Латник, О. М. Островська ; за ред. Г. Латника. – Київ : Арій, 2016. – 616 с.

К1-10234 Великие мысли великих людей / сост. А. П. Кондрашов, И. И. Комарова. – Москва : РИПОЛ КЛАССИК, 2003. – 1216 с.

К3-52263 Виндгольц А. К слову сказать… (Словарь афоризмов, литературных, публицистических и фольклорных контекстов). – Новосибирск : Сиб . унив. изд-во. – 688 с.

К4-18076 Дорогоцінна енциклопедія геніальних афоризмів / уклад. О. В. Зав΄язкін. – Донецьк : ТОВ «ВКФ БАО», 2010. – 608 с., 8 арк. іл.

К4-18983 Из копилки мудрости. Афоризмы от древности до наших дней / сост. А. В. Кривошей. – Донецк : Глория Трейд, 2010. – 432 с.

К5-13033 Капелюшний А. О. Енциклопедія афоризмів, крилатих фраз, цитат «Журналіст – це не професія, а знання» : близько 8800 висловів і 1830 авторів. – Львів: ПАІС, 2008. – 766 с.

К2-190123 Книга мудрості. Афоризми та крилаті вислови / уклад. Г. Латник. – Київ : Арій, 2016. – 560 с.

К2-154195 Крылатые фразы и афоризмы / сост. Т. В. Иванова. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга. – 189 с.

К2-129300 Літературознавчий словник-довідник. – 2-ге вид., виправ., доповн. / за ред. : Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. – Київ : ВЦ «Академія», 2007.–752 с. – (Nota bene).

К4-26762 Мудрість тисячоліть. Притчі та афоризми / упоряд. Л. В. Лапшина; пер. з рос. О. М. Уліщенко.– Харків : Віват, 2017. – 320 с. : іл. – (Серія «Одвічні істини»).

К2-136016 Скарбниця народної мудрості / упоряд. Т. М. Панасенко ; худож.-оформлювач Л. Д. Киркач-Осипова. – Харків : Фоліо. – 286 с. – (Перлини української культури).

К5-15568 1000 лучших афоризмов человечества / худож.-оформители Е. В. Вдовиченко, Б. Ф. Бублик. – Харьков : Фолио, 2010. – 447 с.

К2-124980 Усі крилаті вислови, прислів’я, приказки, загадки / уклад. Н. В. Курганова. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 320 с.